„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — к.
на по године . . . . . 7 ф. — к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“.

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јеротића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Појединих бројева стају 10 новч.

БРОЈ 45. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 20. МАРТА 1894. ГОДИНА XXIX.

ОПОМЕНА ЗА ВРЕМЕНА.

I.

Над српском црквено школском автономијом навукли су се густи и мрачни облаци, који прете да је униште. Српска црква и школа у Угарској, та два најјача стуба наше народности, три су у оку онима, који би желели, да нас нестане с лица земље као Срба — те да се претворимо у праве чисте и овејане „Мађарем бере“! Нема сумње, да ми не можемо, а и не смемо допустити, да нам се сруше наша два најчвршћа стуба за одржање наше народности: цркву и школу. Баш за то, што су нам црква и школа тако потребне, — баш за то, што су оне бедем, о који се непријатељски вали одбијају, те нам чувају нашу милу народност српску, ваља да се одупремо свом снагом својом, да нам тај бедем не оборе. Ако нам тај бедем испроваљују, туђински ће дух из темеља порушити нашу милу српску народност.

Мађарски шовинизам не зна за закон, правду и правичност. Он се свима средствима служи, да постигне своју циљ, на име: Мађарорсаг са 15 милијуна чистих овејаних Мађара. По свој јевуитској: „циљ освештава средство“ раде Мађари и недозвољеним средствима у корист мађаризације. Најпре су увели нашу народну школу на нишан. Хоће да нам одузму српске школе, у којима се наша омладина васпитава у духу своје миле српске народности и свете православне вере, — па да их претворе у државне, у којима би се наша омладина васпитавала у мађарском духу и на мађарском језику. Ма да је то противно и природним и писаним законима, они ипак раде да своју циљ постигну. Године 1868. дадоше нам право, да оснујемо своје — српске — вероисповедне народне школе, а после разним законима мало по мало окрњише нам то право, — и ако ми будемо и даље равнодушни (ово се тиче наших школских власти) — одузеће нам то право са свим. Шта ћемо тиме изгубити, увиђа сваки родољуб српски. Ми смо о томе већ говорили опширно у нашој милој „Застави“ у чланцима под насловом „Мађарска наставна политика и њезин најновији производ“ (види 193. 194. и 195. број прошлогодишње „Заставе“). У тим својим чланцима ми смо нашем народу у кратко оцртали мађарску наставну (просветну) политику и указали на опасности, које прете нашој народној школи. Нарочито смо указали на опасности, које прете нашим школама од најновијег мађарског закона (36. законског чланка од 1893. год.), којим се уређују плате учитељске на вероисповедним школама. Тада смо јасно доказали, да је тим законским чланком држава прекорачила свој делокруг, по што нам је одувела право да одређујемо плату својим учитељима. Под изговором, да хоће учитељству да помогне, мађарски министар просвете иде на то: да нам одузме право бирати учитеље. Сваком је српском родољубу јасно: колико ћемо изгубити тиме. Наше мање општине нису у стању: да својим учитељима дају бар најмању плату, која је законом установљена на 300 фор. и поред тога још и петогодишње повишице од 50 фор. Свака така општина може искати од државе припомоћ. Ако пак добије припомоћ бар од 60 фор. губи право да бира учитеља; на тим ће школама постављати учитеље мађарски министар По што је пак учитељ душа школе, можемо замислити, какве ће нам те школе бити! Фирма ће бити српска, — али дух ће у њима владати мађарски. У тим — малим — српским општинама и онако је Српство у опасности, па ако још изгуби тамошњи српски народ и своју школу, он је за Српство пропао. Као што видимо, опасност је велика. За то на опреву будимо, браћо! Опоменимо се за времена! Не упуштајмо из руку своје школе, већ их чувајмо као зеницу ока нашег!

Мађарски министар просвете, надао је ових дана упутство, како да се изведе прошлогодишњи 36. законски чланак. Мађарски школски надворници већ су се дали на пут по мањим српским општинама, да, ако могу, наш необавештен народ, који и онако под разним теретима стење, лепим речима приволи, да или иште од државе припомоћ за издржавање своје школе и тиме да напусти своје автономно право, или пак и са свим да преда своју школу држави — да би се тако опростио терета. Као што читамо у „Школском Листу“ таквих малих српских општина има у Угарској 56. По што ми у Угарској имамо својих вероисповедних школа свега у 180 општина (у 73 општина су српске школе покомунаљене!), то је у опасности трећина српских вероисповедних школа. Таквих малених српских општина има у будимској епархији 28 (од 41 општине), дакле две трећине. Узмимо у обзир, да је српски народ будимске епархије опкољен морем туђинштине; са свих страна запљускују га туђински вали, дакле и онако је већ у великој опасности. — а ако изгуби још и своје — вероисповедне — школе, мора подлећи упливу мађаризације. У тамишварској дијецези има 17 малих српских општина (свега има 79 српских општина); у вршачкој дијецези има 8 малих српских општина (од 73 општине); у овој дијецези имају тек 14 српских општина своју вероисповедну школу, а у осталима су комуналне школе; смемо ли дакле допустити, да нам покомунале још 8 школа? И у Бачкој има 3 мале општине, а у 14 општина већ су нам покомунаљене школе. Ево нам жалосне слике! Узмемо ли у рачун, што је у овом цењеном листу писано под насловом: „Како стојимо са народним образовањем?“ — онда видимо: у каквој су опасности наше школе, а по томе и наш народ.

Опасност је ту. Ко је родољуб, тај мора да поради, да се опасност отклони? — Па шта да чинимо? Смемо ли допустити, да мале српске општине иште државну припомоћ? Не; никако!

Све оне мале српске општине, које не могу својим учитељима да плаћају бар 300 форинти, нека се обрате с молбом на наш саборски одбор за помоћ. Ви, учитељи и свештеници народни, упутите народ, шта да чини! Немојте дати, да се народ поведе за онима, који желе, да му одузму школе! Тако вам бог помогао! Ми не сумњамо, да ће саборски одбор дати свакој општини потребну помоћ. То од њега захтева српско родољубље. Сабор ће пак за цело дати своје накнадно одобрење. Уверени смо, да се не ће на нашем сабору наћи ни један посланик, који би се противио том његовом закључку. По рачуну г. Вукићевића (у „Школском Листу“), требао би саборски одбор да за сад најмање 12.000 форинти даде као годишњу помоћ сиромашним српским вероисповедним школама, а ми велимо, ако треба и више, не треба жалити! Та тиче се опстанка наше миле српске народности и вере православне! А у ту сврху није Србин никада жалио приложити и посљедњи новчић! Наши народни фондови имају ту сврху, да потпомажу и унапређују Српство и православље. За то су и основани, — а не да се само умножавају. Српски народ нема никакве користи од тога, што се само каже: наши су народни фондови велики, него: што ће они унапређивати Српство и православље. За 1892. год. био је чист приход наших народних фондова 164.933 фор. а толики ће бити за цело и за 1893. год. ако не и више. Као што се види, има се откуд дати помоћ сиромашним српским школама, ако треба и 50.000 форинти. За то ми и не сумњамо, да ће српски саборски одбор свакој сиромашној српској вероисповедној школи дати помоћ. А и ти, народе, немој жалити трошка, кад се тиче твоје школе, којом зајамчујеш свој опстанак. Најпосле стављамо на срце свима имућним Србима, да прилажу на српске народне школе. За образовање интелигенције основано је већ доста фондова, — али за образовање народа врло мало! За то обратите своју пажњу и на основне српске школе! Оне су потребне као кора насушнога хлеба! И ви, који управљате судбином српске народне школе, добро проучите садашњи положај и стање њено и учините све, што вам је дужност, да не падне клетва народна на вашу душу! Упутите школске одборе, шта да раде у овим тешким приликама! Настојте, да се наше школе уреде како ваља, да им нико ништа не може замерити! Тиме ћете им утврдити опстанак. На вас, свештеници и учитељи народни, по ново апелујемо. Ви живите с народом и у народу, па му будите у свакој прилици на руци, и поучавајте га, како ће да сачува и унапреди своје школе! Народ је наш добар и радо приноси на жртвеник своје просвете. У опће: сваки Србин и Српкиња нека учини своју дужност у овим тешким данима.

То је наша опомена још за времена. Сваки је тренутак скуп, па ако га пропустимо, узаман ћемо се после кајати.

При крају овог чланка учинићемо још једну примедбу. У својим чланцима под насловом: „Мађарска настава и политика и т. д.“ ми смо констатовали чињеницу, да се наше свештенство слабо одупирало мађарској навали на нашу народну школу. Мање више оно је равнодушно гледа-

---

ПОДЛИСТАК.

МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ

Трагедија у 5 чинова од Л. Костића, представљано у Срем. Карловцима 8. (20.) марта 1894.

Већ се много пута говорило, како се Лаза учио код Шекспира, како у своим драмама имитира свога учитеља, и да је у своме Максиму написао неку врсту Хамлета, али ми о овоме још потврде нигде не нађосмо.

Овом приликом, нека нам је дозвољено, да о томе проговоримо, да ли Максим има чега заједничког са Хамлетом, у чему би се огледала та заједничност, и ако је има, да ли то сме бити.

Пре свега како стојимо са подражавањем?

Ми га не смемо осуђивати, јер без њега нема напретка — идеја развића лежи у њему. Грци оснивају своју науку и поезију на источној, Латини на Грцима, данашња европска култура добија прави полет тек класицизном грчким и латинским. Шекспир се служи Плутархом, подржава Еврипида и Плаута, Бајрон, Тургењев и сви други велики песци настављају тај нит развоја позајмљеним идејама од Шекспира, који са своим Хамлетом подјармљује читаво једно покољење, из чијег кола му се и млађани Лаза и нехотице себи потчини.

Бајрон у свом Манфреду ствара неку врсту пустињака Хамлета, Тургењев у свом Нежданову модерног Хамлета, а Лаза у своме Максиму јужног Хамлета.

Овоме се не треба чудити. Та сам Шекспиров Хамлет, то је персонификована филозофија скептицизма филозофа, који владаху прошлим деценијама овога века. Који мислилац или поета овога века није осећао над собом страшну руку Шопенхауеровог скептицизма? који је поред свег свога мрачњаштва ипак био тако мио, услед чега и Хамлет, оличена та филозофија, постаде тако симпатична.

Млад ентузиаста, а поред тога и поета, он мора за таком струјом, јер тек кроз ту струју свога времена пролазећи иде он своме напретку и оригиналности. Тако мораде и Лаза. Све велике поете овога века били су или Шекспировци или Бајронисте. Наш Лаза је био Шекспировац. Та струја почетком овог столећа била је најјача и Лаза кроз њу мораде најпре проћи да постане писац Пере Сегединца.

Лази, као детету модерне филозофије скептицизма, највећма се допадаше скептик Хамлет. Сваки млад поета кад пише нешто велико, он позајмљује од својих учитеља, па тако је и Лаза у своме Максиму позајмио из Хамлета.

Па да видимо које црте Хамлетове је позајмио он за свога Максима?

Пре свега, ко је Хамлет? То вам је један меланхоличан неодлучан скептик, који много мисли и премишља, сам себе мучи са својим сумњама и ништа не дела.

При анализи Хамлетовој морамо се пре свега зауставити код његовог темперамента. Недићева највећа мана у расправи о Хамлету лежи у томе, што се није осврћао на темпераменат, у коју погрешку пада и Лаза у свом Максиму.

Шекспиров Хамлет је меланхоличан: „крај своје слабости и меланхолије“ вели он (Хамлет II. чин) Као такав, Хамлет и јесте онако неодлучан, које је главна црта Хамлетова; због тога се оклева и одуговлачи своју ствар, и према томе лажно је мишљење Недићево, да је Хамлет луд!

Ово наводимо за то, што хоћемо да кажемо, да ни Лазин Максим није луд, већ да је и његова главна црта неодлучност, као и код Шекспировог Хамлета.

Као што Хамлет оклева да освети свог оца, тако и Максим оклева да прими од лажног младожење Милоша своју невесту.

Код Шекспировог Хамлета ова нам је црта појмљива. Он је меланхолик-северњак, а ми знамо какви су меланхолици. Чувства им се узбуђују мирно и тихо, по природи су озбиљни и замишљени, много сумњају, због тога се на дело тешко одлучују.

Ето такав је Хамлет. Дакле он сумња и оклева за то, што су то основне црте његовог темперамента.

И према томе, да ли је ту црту северњака Хамлета смео Лаза позајмити за свога јужњака Максима? Никако?

Ко је Максим? Чедо бујне јужњачке природе, жестоке нарави, као што је жестоко поднебље у ком живи, а живе фантазије, као што је све живо у природи око њега. Максим је дакле по природи сангвиник. Сангвиници, то су људи живе нарави, које свашта брзо гоне, у његових се чустава свашта брзо дотиче. На делу је брз.

Да је Лаза свога Максима тако схватио, доказује нам у другом чину Кроз читав други чин, видимо у Максиму сва својства сангвиника Он се брзо раздражи и ражалости, на њега све брзо утиче, шта више и фантазија му је жива као у сангвиника, и узбуђује се до највеће раздражености на циглом сећању поред слике своје љубовце.

Но како се изненађујемо у један мах у трећем чину, када ми тог сангвиника видимо где „гриблује“ над сликама у сликарници:

„Ал студија је мучна заиста, итд.“

Као неком чаробном руком дотакнут, у један мах од жестоког јужњака постаје ладни мислилац меланхолик. Шта више, он своју љубљену невесту предаје Милошу само за то, што ју је овај затекао од њега, на што нам још чудније долази, упушта се у са свим хамлетске послове у четвртом чину.

Максим по својој бујној јужњачкој крви није смео оклевати да прими своју невесту из руку Милошевих. Максим својом сангвиничном природом страсно љуби Анђелију, и то, као што сам каже, не може друге љубити. Па кад не може друге љубити осим ње, то он по својој жестокој јужњачкој природи, несме, не може ни помислити на живот без ње, према томе, он не би смео гледати ону љубавну појаву између Милоша и Анђелије. Он овде у место да прекрха на свој начин са Милошем, он на са свим хамлетски начин осврће главу од ово двоје к сликама и постаје прави Хамлет.

Ово нам долази неприродно и психолошки неистинито. За јужњаке се зна, да су страсни и опасни љубазници. Такав би требао да је и Максим, т. ј. он је требао читаву ствар одмах одлучно свршити као Отело, или отети своју невесту или учинити оно са Милошем, што чини тек у петом чину.

Понашање Максимово је овде неистинито и хамлетско. Јужњак тако не ради. Јужњак не премишља, не гриблује и не оклева, то ради ладна крв северњачка — северњак Хамлет, а на југу нема Хамлета. На југу има само жестоких осветника Отела и преухитрених Ромеа, а земљиште за Хамлета је север са својим сурим и вавда помрачним небом, са пустом и магловитом природом. За то је Шек-

ло, како нам се наше автономно право у погледу школа све више и више крњи. Ма да у епархијским школским одборима оно увек решава, дакле ма да је било у положају да одбрани наше школе, ипак није то чинило.

Ми можемо од прилике да разумемо: што је свештенство било равнодушно према школи. Мислило је, да ће тиме, што се не противи неправедним жељама шовиниста, бар цркву осигурати од нападаја; а до некле је узрок и то, што се свештенство није могло да спријатељи са модерним учитељством. Но оно је том приликом заборавило, да без вероисповедне српске школе и црква пропада. Та вероисповедна школа васпитава цркви верне! — Но ми смо већ тада предсказали, да после школе и учитељства долази на ред црква и свештенство, јер је стомак мађарских шовиниста ненаситив. И гле, не прође много времена, а наше се предсказивање испунило. И да богме, свештенство се дигло против нападаја на цркву; па и народ учествује у тој борби. Тако и треба и ваља да буде! А зар за нападаје на школу није било вредно устати у одбрану? Зар су нам вероисповедне школе излишне? — За то захтевамо, да свештенство са народом уложи свој протест и против нападаја на нашу вероисповедну школу. То је дужност народа. По нашем мишљењу требало би на митропол. збору прав. Срба уложити протест против нападаја на школу заједно са протестом против нападаја на цркву. Два најчвршћа стуба у одбрану Српства и православља треба да бранимо свом снагом својом. Надамо се, да се митрополијски збор прав. Срба неће оглушити о ову примедбу.

Нови Сад, 19. марта.

Безумно дело. У 43. броју донели смо како је „Arad és Vidéke“ напао на овдашњег свештеника Ивана Алексића за то, што није дозволио, да се на православној цркви истакне црна застава у знак жалости за Кошутом. Ми смо одобрили тај поступак и похвалили г. свештеника, али на жалост ево сад опет морамо да осудимо једног свештеника и баш у истој ствари. Сви мађарски престонички листови са усхићењем пишу, како је Симеон Станковић српско-православни свештеник у Баји сазвао у свој стан неке своје пришипетље, па ту, у име црквеног одбора, решише, да се на православној цркви истакне црна застава и да на дан укопа Кошутова звоне звона. А да се још већма умиле шовинистама скупљаће и прилоге за споменик Кошуту. Ово је заиста жалосно од једног српског, православног свештеника, који као интелигентан човек, врло добро зна, да је тај исти Кошут, као ренегат, ишао за тим целога свога живота, да нас уништи као народ и претопи у Мађаре; да је тај исти човек 48-ме године, тако мржњом распалио Мађаре против нас, да су нам рушили и харали цркве, да су правили од њих коњушнице и варварски их оскврњивали; да је тај исти Кошут многог и многог српског православног свештеника у мукама отправио на онај свет. Па зар за тим човеком да се православна црква облачи у црно, зар да за тим човеком православна звона да звоне, зар за споменик тога тога човека, да прилажу Срби, зар за тим човеком да се одушевљава један српско-православни свештеник?

*

Срамно дело. Румен стида удара нам на лице, кад читамо да су у Пешти усљед Кошутове смрти, на „Текелијануму“ и српској православној цркви пештанској истакнуте црне заставе. То је једно срамно дело злогласног чика-Стеве, и његовог патрона плиткоумног барона Федора Николића, који су одавна заборавили шта је православље и шта је **српски** образ. — И под таким знацима безумља и под надзором таких мађарских жандара, треба да се однегује будимпештанска српска омладина, која ужива благодети Саве Текелије. Кости Саве Текелије ће се у гробу узнемирити, — а безумље чика-Стеве и његових патрона за цело не ће заразити питомце, који су по несрећи, њиховом надзору изложени. Српска омладина ће знати са гнушањем да одбије тај шовинистички дух, који се над њом у виду црне заставе лепрша.

*

Краљ и Кошут. Пишу нам из Сомбора: „Овдашње чивуцке новине „Zombori Hirlap“ вичу на једног Србина трговца, што је демонстративно слику (на мајолик) Њег. Вел. нашег премилостивог владара Фрању Јосифа на излог свој изнео, по што иначе код осталих трговаца (Чивута) излоги кипте са црнином и Кошутовом сликом. Услед тога је упитни трговац Зах. Г. Стојковић, још више таквих слика изметнуо на врата, и чека од Чивута даљи нападај — али мислим, да се боје жиже.“

ПРОТИВ ЦРКВЕНЕ ПОЛИТИКЕ.

Протопресвитерски збор у Сомбору. На брзо и укратко вас извештавам о одржаном данашњем збору.

Сивчана понајвише до близу 300, Стапараца преко 200, као и из осталих околних места саразмеран број, у њему преко 3000 присутних; у цркви дупком пуно и сваки појединац до дна душе дирнут у свечаним тренутцима богослужења.

Двориште, горњи и доњи ходник у великој згради црквене општине све од народа свију сталежа заузето.

Прота Купусаревић за председника, др. Кронић и Стев. Грађански за потпредседнике а за перовође г.г. Жарко Поповић, Ђорђе Павковић, др. Ђорђе Протић, Милан Стојшић и Н. Пејчић изабрани. У погледу конституисања имали би приметити, да и ако је приређивачки одбор тежио, да такове личности предложи збору за часнике, који ће мање-више целоме збору по вољи бити, ипак му то није испало за руком особито у погледу кандидата подпредседника Јустина Коњовића, месног посланика за нар. црквени сабор, којег је кандидацију народ једнодушно одбацио поред бурних усклика: „Не ћемо га, не треба нам, у Дунав с њиме“, ваљда хотећи му тиме показати, како га цени и уважава због његова држања на минулом сабору. Да нам је жао, што је злогласни „јединствени статут“ пропао, оно би можда и њега — оданог му поборника — пожалили због грдне бруке, но овако му велимо: „Како си дробио, онако ваља да кусаш.“ Да је народна свест будна и непокварена, показује нам бистрина и свеже мишљење наших трезвених ратара, који радије указују своје поверење опробаним људима чврста карактера, но људима од два лица, који према својим личним интересима на једном месту шурују са приврженицима једне, а на другоме месту са приврженицима друге странке. И баш с тога осуђујемо поступак г. проте који је, поред свег тога, што је огроман део народа захтевао за подпредседника госп. Увалића учитеља из Лалића, ипак за изабраног прогласио г. др. Стевана Кронића, који каково поверење ужива и код самих Сомборацa показује и та околност што се за њега заузеше тек њих двоје-троје из његове непосредне близине. Где је ту доследности, најпречаснији оче, према ономе, што у поздравном говору рекосте у погледу слоге; или је зар могућ споразуман рад а без правде . . . . „Добар пастир, јер што каже ином, и сам својијем потврђује чином.“ Да, мој поштовани Господине, још за то, што је неко радикал, није недостојан, да по жељи народа постане подпредседником збора, који, да се нису заузели радикали, не би се ни могао одржати... али оставимо на страну ову жалосну појаву у нади, да ће се скорим све на боље окренути.

Прота је са врло великим одушевљењем и пуно значајних израза збор отворио. Др. Ј. Вујић као извештач очарао је све присутне, а својим родољубивим правим народним говором, који је скоро један сахат трајао, и видели смо га као никад досада са необичном жестином говорити, а говор му је ванредно добар утисак на присутне учинио. Млади ватрени кулски свештеник Боберић разиграо је у највећој мери дух присутних. У подужем свом говору напомињући пре 100-годишње догађаје дошао је на ту сретну мисао, да предочи, како ми на угарском сабору немамо Србина посланика, и дотакао се и славнога Милетића и његовог рада на угарском сабору, које је велику радост и живо дуготрајно одобравање и безкрајно „живио Милетић“ изазвало. Но у тим тренутцима прота пажљив учињен од заступника пол. власти г. Ђуришића вар. великог бележника, да говорнику не даде даље о тој теми говорити. Боберић скрене на другу тему, а наиме у погледу сазива митрополитскога збора, но и то прота с неприметном опоменом говорника од даљега разлагања задржи; и тако пошто је и Грађански тако рећи све оно поновио, што су и предговорници казали, прота је у врло лепом опет подужем говору захвалио се присутнима на лепом одзиву и држању, и збор распустио, који је до после 12 сах. трајао. На лицу свакога појединца видио се израз задовољства и пуно самопоуздања. Из већега круга присутних послат је поздрав бројавни у Арад свештенику Алексићу, који се онако лепо држао на прама дрско истакнутој Кошутовој црној застави.

Јустин Коњевић и Јаша Лалошевић насели. Онај први на збору, по што га је прота за подпредседника предлагао, а народ то једногласно одбио, а овај други је правио 3 4 дана смицалице са његовим пајташима Семзеом и другима да би народ обманули, да др. Паји Дракулићу повереницу и захвалност на држању у угарском сабору изјаве; но народ до сад обавештен, о мунитвама др Дракулића и његових коловодја, одбио је то све највећим гнушањем и прети се Јаши Лалошевићу, да ће га каменати, за што га продаје и изигра ва. Др. Дракулић, ма да је у Сомбору нигде ни жив да се покаже, крије се као прави кривац, но народ све бележи и тако изгледа, да ће и силеција Јаша скорим долијати. Бог да прости, бар ће онда наш поштен Србин ратар данути душом.

На кули св.-Ђурђевске цркве одкуцаваше дванаест, кад се светина ув бурно: „Живео наш најмилостивији владар, живео српски народ!“ кренула, да се од умора усљед дугог стајања опорави и потпрепи јелом и пићем у друштву својих милих одушевљавајући се оним, што је чула и видела а у нади, да лепшој будућности у очи гледа; да ће скорим доћи онај давно жељени, а до сада још не сачекани тренутак, када ћемо сви — без разлике рођења и положаја — у братском загрљају, сложно стати на браник српског имена свога и миле вере прадедовске!

Љубиша.

Поглед по свету.

— Састанак царева. У четвртак из јутра приспео је наш владар у Абацију, да посети свог младог пријатеља и савезника немачког цара Виљема II, који се, као што је познато, подуже време бави са целом својом породицом у чувеном лечилишту Абацији. Цар Вилхелм II изашао је пред нашег владара у Матуљиј у, најближу Абацији железничку станицу. Састанак је било врло срдачан. Одатле су владари се одвезли у једни коли праћени многим достојанственицима и народом у Абацију. Тај дан био је наш владар гост цара Виљема II. Абација и бродови пред Абацијом били су у најсвечанијем руху. У вече се наш владар опет вратио у Беч, испраћен што онако срдачно, као што је и дочекан. — Састанку овоме не приписује се никакав нарочити политички значај.

— Најновија младоческа изјава. Извршни одбор младоческе странке, који се пре три дана искупио у Прагу, издао је изјаву, којом побија све вести о некаквим преговорима, које су тобоже Младочеси или поједине вође водили са владом или коалиционим странкама, и вели за исте, да су проста измишљотина. Те су вести измишљене и узете као средство против Младочеха.

— Аустро-Угарска и Француска. Наш владар одликовао је председника француске републике Карнота великим крстом ордена св. Стевана и наложио аустријском посланику у Паризу Хојошу, да преда Карноту инсигније истог ордена. — Ово одликовање као и склопљени трговачки уговор између Немачке и Русије, сматрају политичари као знаке обезбеђеног мира у Европи.

— Кошутов тестаменат. Као што дознаје из поуздана извора „Уг. Кореспо.“ — оставио је Кошут за собом тестаменат, али је породица његова ипак закључила, да га задржи у тајности, јер се у њему садрже тешки испади и нападаји на династију и владајући систем.

— Шта хоће француске социјалисте. Посланик социјалиста Жил Кезд изјавио је у име француске социјалистичке странке, да је њена главна тежња за сад, да освоји скупштину и војску. Најважнији предмети, који ће се изнети пред скупштину, биће ови: Војник има права и за време превентне службе да бира и одлази на зборове, да бесплатно може преко поште дописивати са својима и да му се за време војеног вежбања издаје дневница од 2 франка за његову породицу. Осим тога ће Жил Кезд, да изазове у скупштини расправу о дневном раду радника од 8 сахата.

— Немачки земљорадници према цару Виљему II. Као што је познато, трговачки уговор између Немачке и Русије наишао је у немачком сабору на велику оповицију и испрва је изгледало, као да ће и пропасти. Највише се противила странка немачких земљорадника. Но заузимањем цара Виљема II. — трговачки је уговор ипак усвојен Пре неки дан изишао је у званичном органу савеза немачких земљорадника чланак, у ком се вели, да данашња политика у Немачкој није политика Капривијева већ — царева. У том чланку је отворено заузет фронт према суверену и наглашује се, да Немачка стоји на установној основи и не ће никакве апсолутистичке монархије. Непрестано мешање владарево у дневну политику и утицање на шире кругове јесте велика опасност за уставну монархију.

СОМБОРСКА УЧИТЕЉСКА ШКОЛА.

Учитељи су почетци за величине, они су први темељ просвете, те с тога морамо по њима и цео просветни положај народа судити, јер прво се темељ кући разгледа, па се онда наставља зидање. Учитељство, када стоји у једноме народу на вишем ступњу, онда делује на друге народе необичним психичним утиском, уједно стварајући респекте ауторитета према народу, који је одгајио таке синове и дао им могућности за рад, и коме су они просветитељи. Но да би учитељ по своме позиву могао одговорити педагошким, а по моралноме обиму јавном просветном оцењивању, мора се за то дати могућности. Разуме се, да се та могућност може добити само у школи, у којој се учитељство спрема, да изађе у оно, што се зове свет, што се зове површина јавног просветног делања. Ми ћемо тога

спир и знао, које ће место да изабере за свога Отела и Ромеа, а које за Хамлета.

Како је неприродан хамлетизам у Максиму и како је то само поетички каламак северњачког на јужно, види се нарочито у трећем чину, где Максим предаје своју невесту Милошу. Максимов кукавичлук и неодлучност је овде сасма непојмљив. За што он предаје Анђелију Милошу? Милош је иште с почетка, но доцније, када види да је увредио свог побратима, он му је натраг нуди, но Максим му ипак довикује: води је! С чим ово да растумачимо? Ни једна црта Хамлетова овде није мотивисана.

Ако узмемо, да се ту огледа она црта Хамлетова, да у својој беди воли сам себе да баца у нове беде, та је црта овде немотивисана. За ту црту Максиму још не достаје оних Хамлетових претрпљених мука, и друго, та би црта код Максима превазишла круг своје делатности. Хамлет на себе никад не навлачи својевољно таке велике беде и муке, као Максим овим поступком.

Као што смо до сада видели, Максим би требао бити нека врста Хамлета — јужног Хамлета. Лаза и ако то никако није смео чинити, он је морао, јер у прво доба Лазино Шекспир је са својим Хамлетом на-њ толико утецао, да га се кроз читаву даљу радњу Максима Црнојевића не може да отресе. Максим носи на себи све главне црте Хамлетове, које се огледају у његовом раду, који је са свим сличан Хамлетовом. Хамлет не сме да се одлучи, да освети свог убијеног оца, Максим не сме да се одлучи да отме своје невесте од Милоша Хамлет „гриблује“ у оним дугим молоноловима, тако и Максим у сликарници. Хамлет, најзад прибегава позоришту, да тиме гане свога ујачка-очува, а Максим прибегава гуслару, који ће на сличан начин Хамлетових глумаца да изнесе у песми читав догађај, и тиме да изврши оно, што не сме делом. Хамлетизам.

Из свега досадашњег видимо, да карактер Максимов није конзеквентан и да је и сувише позајмљен из Хамлета, но ми ипак не ћемо осудити Лазу, што је то све било, јер тако се морало догодити млађаном писцу, који је доцније прошавши кроз тај пургаторијум идеја, написао Перу Сегединца, трагедију какве никад нисмо имали, па бога ми, какво нам се доба ближи, друге такове никад не ћемо ни имати.

Овога вечера смо ипак уживали у Лазином Максиму, поред свију недостатака му. Она бујна дикција и чиста поезија Лазина, коју Недић никако не може да схвати, ни да је разуме, опијала нас је читаво вече. Колико Лаза има заслуге овим делом већ тиме, што је у њему створио онај лаки јамб, до чије се лакоће и лепоте још ни један наш поета узвисио није.

Таке карактере, који нису тако компликовани — као што је Отело, Лир и други слични овима — који су обележени само главним цртама, без нианса и градуације, као што је Максим, глумцу није тако тешко играти, као ни Ружићу Максима, кога је он са успехом вечерас играо, но не са оним успехом, као некад. Његов орган му више није оно силно средство за оцртавање велике страсти као некад, и његов Максим нам не остаје у онакој успомени, као пре неколико година. Госпођа Лукићка је била доста бледа Анђелија, како у говору тако и у певању. Она као да је само маркирала говор своје Анђелије. Но за то је Лукић био Иво пун мушке снаге и достојанства. Остале су улоге игране са доста разним успехом.

Нил.

ради прегледати завод, „из кога излазе најспремнији и најспобнији учитељи“. То је сомборска учитељска школа.

Ова школа по самом начину излагања наставе јесте несавршена према средствима материјалним, којима би се могле набавити и моралне снаге. У самој суштини наставе, практика је запостављена сувише теорији, што је убитачно, неумесно, јер често људи од мало знања, добро познати са стварношћу изведу правилнији закључак, силогизам, него људи од знања, који су били посвећени само у светове теорије. „Ако има ствари, речи ће доћи саме“ — вели Монтењ. У опште данас је стварност прибежиште правилне наставе, нарочито пак оне, која спрема људе, децу за учитеље. „Каква нам је корист, ако и напунимо желудац месом, кад га не можемо сварити, да нам даде хране и снаге — каже Монтењ, и заиста је тако, ми можемо напунити главу мноштвом теорије, но залуд нам је, кад нам то не може дати моћи, да би те духовне значке применили у стварност, јер и сама правилност природе, којом је прожмато цело наше кретање ма у ком погледу умних и телесних страна, не ремети свој ток површним проматрањем, него захтева и чулно, стварно проматрање. У опште, чула нам служе за развијање теорија или пак за уверење истих. Посредством чула посматрамо стварност, природу, чега је био највећи представник Бекон, Аристотело новог века, духовни оснивач, чулне, очигледне наставе. Па и сам Ратих, тај фарисеј, егоиста својих научних продуката, био је тога мнења. Но, како ко радио, само тога у сомборској учитељској школи нема, и ако има тај предмет, то само зарад довољне количине прописаних предмета, или пак само да се задовољи привидном имену „практика“. Прави практични рад у сомборској учитељској школи почиње од III. разреда, и то један час недељно. А узмимо да у томе раду учествују 40 ученика — што је апсурдум према количини женскиња — те треба, да се изређају сви у предавању, не губећи из вида, колико часова отпадне. Можда ће се казати, па сад је друкчије преустројство у течају 4 године. Ма да је и тако, али часови практичног рада не вреде ништа без дисциплине. Знамо добро, какав се надзор води на тим часовима. Учитељ повери школу ђаку, који предаје, ђаци који су одређени за критичаре предавања оставе час под примедбом, да ће критика бити повољна, а сам предавач, нашавши се у тако жељеној слободици — ради с децом, тек да „ради“, или пак изађе пред школска врата, запали цигару, та није шала, он је заменик учитељев. Те када се скупе учитељи и ученици, предавачи на конференцију, критика је увек повољна, особито још кад се отпева громко: „Царју небеснај“. Појам о практичном раду тако је ниско код ученика пао, да се они радују томе дану, када ће доћи, не из озбиљног схватања ствари, него из разлога, што сматрају то као споредан час, слободно време, дан одмора. Са овим стоји у свези претоваривање часовима. „Ја не ћу да убијам дух ученика, товарећи га дневно по 14—15 сахати као носача, да се купа у зноју“ — каже Монтен, а у сомборској учитељској школи тако је исто. Сваки дан јутрењи час појање, што чини с другим предметима до 50 часова недељно, па може ли према томе ученик да буде равнодушан? Не. Јер кад дође час практичног рада он то сматра као дан одмора, што пак по своме значају и правилном испуњавању јесте најтежи задатак. Само да се установи ма по дана одмора недељно, другачије би се приступало практичном раду, другачији би појам обладао. Но недоследност остаје и на даље, што се укорени и уживи у ученика, те га прати кроз цео живот, кроз цео јавни рад.

Многи и многи предмет непотробно утрпан је тамо и рђаво подељен у погледу разрезивања часова. Црквено појање има час сваки дан, што је грозни, неумесни атентат на друге предмете, који су много потребнији. Зар не би доста било и три часа недељно? Ма да појање припада српској народности, ипак треба уступити више места општем и специјалном образовању, јер оно нема народности. Но признајем, у неколико јест похвалан факт, да из сомб. учит. школе излазе добри црквени „појци“, због чега је посао онај баснословн закључак: да из сомб. уч. шк. излазе најспремнији и најспособнији учитељи? Дакле види се, а и доказано је множином часова појања, да се не схваћа тако прави учитељски позив, ни од самих претпостављених. То је велика нетачност запостављати предмете, за које је чврсто везан учитељски позив, једном црквеном појању, које бива или само из личног задовољства, или пак само по потреби религије. Појање је само дело националне таштине, илузије, а остали предмети су општи, за њих се боре векови, да достигну савршенство. Подајмо свакоме своје право, нарочито вековима! А што се тиче састава вере, морам применити реч др. Вој. Бакића: „Из религиозног предавања не одушевљавају се ученици „за крст часни и слободу златну“, но се више занимају догмама и обредима“. Ја бих био у погледу овога предмета за то, да се поглавито изучавају списи Исусови, који су — ма да смо далеко од његова живљења — по својој научној садржини врло корисни, особито за науку, која у свету данас узима све више маха. Учење српске историје забрањено је, смемо ли питати за што? О не? Та, та особина бојазни, да се не узбуркају елементи, особина је Аустро-Угарске. Психологије т. ј. ако заслужује то име, не предаје се никако. Она, која по своме облику, позиву стоји између природних и духовних наука предаје се у облику религије. Г. Ник. Ђ. Вукићевић хтео би по своме начину излагања наставе преобразити тај наук у психолошко-богословски катихисис. То не може никако постојати, када се зна, како психологија стоји према осталим наукама, нарочито природним. Када се нађу такова два контраста, лако је погодити последицу судара појмова — изаћиће ништа. Психологија је нарочито потребна учитељу, за изучавање таких тешких елемената, као што су деца. Па и саме књиге психолошке нису подесне; једно је диктат Н. Ђ. Вукићевића, друго књига Петра Радуловића. Г. Вукићевић још првих својих школских дана (пре 40 год.) диктирао је још првим својим ученицима, од то доба није више никад, него сами ученици преписиваху млађи од старијих Те тако психологија, протежући се кроз неколика деценија, бивала је од новијих и новијих ученика скраћивана тако, да сада стоји написана сва са неколико листића. Те тако ученици уче психологију из прве половине 19. века, психологију, у којој нема ни једно начело новијих аутора — та то је заиста бламаж за исту школу, учити психологију из апстрактно-богословског периода — богословску психологију! Друга књига г. Петра Радуловића хтела је бити научна, но није испала никако (Наст. оцена др. Љуб. Недића).

Педагогија је исте судбине, као и психологија. У педагогији не ћете наћи ни једнога новијег начела. Ја не поричем г. Вукићевићу, да он није практичар те науке, али то све није доста меродавно, или чак као тако не морамо ми да га узмемо. Методика је прилична, но не улаже се никакав труд око ње, као што би то требало и као што би се то могло. Ја сам између учења ових студија у сомборској уч. школи и учења у беогр. уч. школи нашао грдне разлике. Ми видимо у Београду све младе, нове снаге, познате са општим новим начелима. Према томе и ученици су већином зрели, са њима се може упустити у велику детаљност појединих наука, нарочито стручних, што код нас није ни у малом постигнуто. У опште, код нас је ученик само ограничен на оно неколико листића тих наука. Историја света, Географија, Природне науке и Математика предају се добро, особито географија; она најбоље одговара задаћи својој, што се предаје описно и питорескно, и што се обраћа много пажње на крајеве, нама миле и драге. Мађарски језик располаже особитом професорском снагом, само још мало веће правилности у настави, па је постигнуто савршенство. Особито је ту некоректно мађарски говор на истом сату. Јест, ма да су такав начин захтевали многи на париском конгресу са вишу и средњу наставу, али не треба губити из вида, да је било и сасма противних мишљења, које је конгрес сматрао за крајност, те изабрао средину ових. Српски језик наставља се у даљим годинама прилично, само у првој години никако. Јер нелогично је, као што се ради, предавати српски језик по методичком начину, како се деци предаје. На што онда методика? Ја мислим, да треба предавати ученицима учитељске школе оним начином, који је сходан њиховој зрелости, саветовању. Они су дошли, да помоћу умотворина и ширег излагања граматике познаду савршенство језика, коме по позиву морају учити и децу, а не да се њима тумачи као деци: шта је то именица? Немачки језик се врло рђаво предаје. Замислите човека, који не зна, шта је то настава, који је и по своме понашању прост, па онда судите. Устани Амосе Коменски, да видиш, како предаје свирач из конзерваторија (ако и то јест) немачки језик. Заиста жалосно угледа целог завода. Исти човек предаје и хармонију. У опште о његовој „настави“ не треба ни говорити. Славенски језик и то црквени се не зна, шта је. Што г. Борђошки предаје, добро је, пошто има начина новијег, и ако које правило и граматични облик падне у крајност. Но настава г. Вукићевића састоји се сва у учењу на памет свију тропара и кондака. Да није религије и овога, многи би ученик изашао из овог завода зрелији, али ово смета и убија напредак. Воћарство — то је предмет, о коме не треба говорити, пошто господин предавач тога има срећу, да нас удостоји својом посетом 1—2 пут годишње, или ни један пут. Још имам само приметити о свиларству, које се најтачније испуњава, што треба захвалити младом и вредном професору Стевану Јовићу, који много својом заузимљивошћу у томе обећава. Јер заиста похвално је, да ученици имају примера практично обављати тако скупоцени посао, као што је свиларство.

Дакле сад смо прегледали главне предмете, узели смо специјални правац, да анализујемо њихов значај и наставу, и како се то појима у сомб. учит. школи. Ја сам изнео право стање ствари, и начине, који би били подесни за поправку. Видели смо, да настављање из оних предмета, који баш дају учитељу име учитељ, јесте лабаво, стално у своме положају, који је природе примитивне, тривијалне, застареле, што не одговара данашњој потреби. „Tempora mutantur et nos cum illis“ — а како се не би мењали назори, мисли, којима је сваки век друкчији извор. Настава треба да је сугласна са вековним начелима, у којима живимо, јер вековне несугласице остављају ствари у прошлост, заборав. За настављање у тим савременим идејама иште се исте снаге, а не човек, који се преживео за доба, где се иште тако дубоко проматрање ствари, где умови бојна поља развијају, где се очекује нови месија — двадесети век, коме знамо сада и дана и часа.

Овај недостатак зрелости ученика, може се попунити и ван школе, и то оснивањем ђачке дружине. Но ово се у сомб. учит. школи сматра као убитачно из разлога, што ће се од ученика створити „социјалисте“, „комунисте“ и т. д. Заиста површно схватање ствари од човека, који се зове „српски педагог“. Баш ђачка дружина била би одсудно противна против тих „екстремних“ (!) идеја. Јер ученици иначе иду у читаоницу, где су узбуркани елементи партајизма, па ту се дакле не ће научити тима странкама. А и што је главно, сва забрана ту је безуспешна, што се показало толико пута. Ђачке дружине су уједно и најкориснији плод човечје замисли. Јер ту ученик развије своје способности, даје му се слободе, могућности за савесно вршење у јавном раду. Највећа корист бере се оданде, где се надмећу способности. Тада ће престати „оно сувишно дилетантско разметање (што на жалост ни тога нема тамо) и доказивање, што личи на летње ватромете на петроградским острвима“ (Рефлекси мозга). И сам процес душевне афектације нудио би ученика, да учествује у огледалу способности, те би многом и за руком испало, да постане продуктиван, или би пак учинило, да опширније појима ствари. И ако се баш од кога тражи продуктивност, то нарочито од учитеља. Гете тражи од самог читаоца да буде продуктиван, ако хоће да учествује са њим у продукцији, а како не би учитељ, који васпитава подмладак. А особито су важне дружине или би требале да добију важност тиме, (мислим учитељске дружине), да добивају све листове, без погледа, на коме се свету начела, програми крећу. Јер будући учитељи, читајући све те листове, самостално мисле и долазе до самосталног уверења, о доброј или рђавој страни ових или оних начела. Та како ће учитељ — који тако не ради — кад му дође сељак и запита га за савет у погледу држања политичког, и шта ће му тада одговорити, хоће ли му бити савест чиста? Јер ако учитељ има велик позив у школи, има још већи, тежи у опћењу с народом. У опште дружина би служила, да би учитељ могао самостално према својој савести управљати мисли и делања своја, а не као што каже славни Монтењ: „Хоћу ли да се наоружам против страха смртнога, обраћам се Сенеци; хоћу ли утехе за себе ил' другога, а ја је просим у Цицерона; зар не бих могао то све у себи самом, да ме је ко вежбао? Ја не могу подносити ову полутанску испросјачену егзастенцију: јер и ако се можемо опаметити туђом памећу, мудри можемо бити само својом мудрошћу“. Тако је од прилике са садашњим стањем нашег учитељства. И опет велим: да је установа ђачке дружине поглед самостални, којим резонујем на ствари, околности.

И ово је у садашњем духу времена, према којему требамо своје назоре и погледе управљати, јер колико се треба паштити за лепу будућност, толико исто и за прошлост, која ако је светла, биће призната и у новијим вековима, јер ондашњи дух тако је летео. А васпитати нас могу у духу времена само његови органи, а не као у сомборској учитељској школи, човек из прве половине 19 века, из тога богословског периода. Та погледајмо само на две деценије натраг, па каква је разлика између светлости, а камо ли на по века! Па може ли учитељ из сомборске учитељске школе, који је ограничен (недостатак ђачке дружине) на образовање прве половине овога века, да буде продуктиван у духу овога времена? Не. То је апсурдум! То су фактови непомирљивих погледа и назора. За напредак треба нових снага, а никако реакције у науци. Човечанство јури сада напред, осврћући се сада само на узроке и последице, које делаше у прошлим временима!

Жарко Јовановић,
stud. philosoph.

ДОПИСИ.

Панчево, 8. марта. (Српске народне игре) Од неког времена читао сам чешће у цењеној „Застави“, да се у појединим варошима, на српским забавама и неколико српске народне игре играју. Ове ме вести као што и треба сваког Србина врло обрадовале. Заиста је похвално од дотичних приређивача, да су се једном сетили да те игре, наше народно благо из заборава на видело изнесу. Жалосно је по нас Србе, поред све хвале да се ми чврсто држимо наших прадедовских обичаја, што се ипак радије уважају неки страни, по нас Србе шкодљиви обичаји, место да гледамо, да наше очувамо. Тако на пример, на жалост код нас и као што знам и на другим местима, кад приређује та тако звана интелигенција какву забаву, нема иста забава осим певања никакав српски обележај. Обично после распореда певања наступа игранка, но да видите, велику противност! У једним просторијама видите где се по српски весели, а кад се десет корака одатле одмакнете, па уђете у просторије где се игра, мислите да се налазите на каквом балу у каквој вароши у сред Немачке или Француске. Свуд пре али не на српској игранци. Тај контраст мора сваком странцу у очи у пасти, који је чуо за наше тако хваљене обичаје у нас Срба. Он види, где се играју: валсер, кадрил, полка, лансје, трамблан и мазурка, а као из милости једно коло у почетку после одмора и на крај распореда. Поред тог чује говорити немачки, мађарски, па чак и француски. Заиста тај човек леп појам мора имати о нами.

Већ се много о том писало, да једном гледамо, да се страних обичаја отресемо; а поглавито да гледамо, да што више српску свирку и српске игре, кад их у изобиљу у нашем народу имамо, негујемо. Као што сам даље горе споменуо, овама се од неког времена у тој ствари неко кретање на бољитку. Почело се на појединим местима, на српским забавама српске народне игре играти, па чак као што је у Вуковару последње време учињено, школу за учење само српских игара уважати. То ме је управо побудило, да вам по мојој слабој способности (ма да су то могли други чинити) следеће из наших крајева саопштим.

Мисао о учењу српских народних игара није нова, али заслуга исте по начину Вуковараца увести, припада Панчевцима. Биће томе већ година дана, кад се један мали број одушевљених Срба, трговачких и занатлијских помоћника сложише, те после дугих мука и поред многих сметња, што им власт и неки жалосни Срби чинише, ипак са идејом да створе један курс за учење српских народних игара, сјајно продреше. Највећа сметња беше, што је учитељ игара из Србије и што се српске игре учило. Вами је добро познато, што год из Србије долази да то власт гледа за неку политику. Поред тога морате и замислити неповерење од стране самих грађана о успеху целе ствари. Но све те препоне победили су они са њином истрајношћу у љубави спрам те ствари. После много времена и муке добили су дозволу за одржавање школе играња. Лепо је било видети сакупљени број одушевљених младих Срба и Српкиња, који једва чекаше на знак, да музика одсвира прву српску народну игру. Прво вече беше нешто мало посећено, да је изгледало сумњиво о успеху. Али после другог и трећег вечера беше тако пуно, да су из обзира што је простор мали био, па се не би могло играти, морали многе одбити. Школу су, која је 16 вечери трајала посећивали су 47 мушких и 45 женских. За то време научило се под управом вештог учитеља Милутина Кезића из Београда 17 игара и то: **Краљев Оро, Орбијанка, Неда гривну, Ђурђевка, Нова Влахиња, Наталијино коло, Омољка, Заплет, Кокошеште, Шумадинка, Срба, Куртовићево коло, Пркос, Сељанчица, Радикалка, Професорка и Устај дико, зора је.** Као што се увек тако се и сада за ту народну ствар најбоље одазвао народ из средњег сталежа. Нашој такозваној интелигенцији није се друштво допало, за то што је било тамо сиромашних девојака и младића, ма да су и они позвати били. Та њима српске народне игре изгледају просте, ма да се играју на српским дворским баловима, и ма да их и сам српски краљ игра. Бадава, сваком приликом, кад се тицало какве народне ствари, најбоље су се одазвали, као што они кажу: тај нижи сталеж. Нашим велеумима није годило, што они нису ту мисао покренули, па се с тога нису ни одазвали. Ej, да су они то покренули, било би хвале на све стране. Но то није доста, што се научило играти, већ то треба и да се одржава да се не би заборавило. За то нека је хвала овдашњем певачком друштву „Венцу“, које је на својим забавама до сад увек 6—10 од наведених српских народних игара у распоред увело. До сада су већ на четир „Села“ на опште допадање те игре игране и по садашњем изгледу не ће у заборав доћи. Дај боже да буде тако.

„Недајмо се“.

Вести из народа.

— **Из Срп. Елемира** нам пишу: Ej жалосни и тужни Елемирци, ви имате у селу два попа — и опет невину дечицу без попа матери земљи предајете! И имате своју лепу прадедовску веру, који су вам у аманет оставили да је браните и чувате — и данас је без икакве борбе и невоље остављате и у назаренско јато! А бегате свез бог рђавог понашања и недела наших попова, који додијаше и старом и младом и великом и малом, те морају главу од њих да окрећу. Жалосно је, кад дође света недеља ил какви други празник, а ми и не видимо наше попове, јер један је на салашу, а други има важнијег посла, него службу да служи у цркви. С тога се све већма множе Назарени и у друге вере одлазе наши ратари. То је доста, да на њих ни мало дете не окрене главу, а не толики народ. Црн вам образ био од других општина српских, а не само од наше патничке општине!

Па то све црквене власти не виде и не чују, како наш попа вуче годишњу плату и свака три месеца, кад дође по плату, онда уђе и у цркву света ради док је ту. Треба једном томе нереду за врат стати. То је жеља овог народа.

Ј— — — —ш.

— **Из Јамене** нам пишу: Босанска је влада замолила, да се одржи преметачина у кућама овдашњих становника и то код пароха Јеврића, Јована Молдована и његове матере Јуле (прозване стрине), по што су бајаги исте особе оптужене ради велеиздаје, да устанак у Босној спремају, да буне народ против десетка. Наравно није ништа нашло. — Како ће се шта и наћи, кад су те особе одане своме премилостивом владару и готови крв лити за њега. Стрина је жена болесна од 64 год. Таман за устанак.

Вести из места и са стране.

Нови надбискуп загребачки. Загребачка надбискупска столица, која је већ три године била упражњена — попуњена је, и то са сењским бискупом Др. Ђорђем Посиловићем. Посиловићу је данас већ 60-та година. У свештенички чин ступио је 1858., а докторат богословије добио је 1861,

Иза тога је учитељевао прво у загребачком богослов. семинару за тим на свеучилишту. Неко време уређивао је и „Katolički List“. Године 1876. наименован је за сењског бискупа и остао је на том месту све до садашњег наименовања за загребачког надбискупа.

Погреб Кошутов у Будимпешти. Сутра у недељу обавиће се погребна свечаност Кошутова по овом реду: Отпочиње је будимско певачко друштво са „химном“. По свршетку црквеног обреда говори у име сабора Мориц Јокаји, а у име престонице подградоначелник Герлоци. Затим опет пева поменуто друштво „Szózat“ (мађ. химну). За тим се креће спровод на гробље по утаначеном реду. На самом гробљу по обављеној церемонији држаће говоре: заступник хонведа од 1848. године; заступник независне и четрдесетосмашке странке на угар. сабору; заступник свеучилишне омладине, а завршује погребну свечаност опет будимска даларда са неком песмом тугованком.

Опет осуђени Румуни. Из Клужа јављају, да је сад у четвртак била завршна расправа преској парници против бившег уредника „Трибуне“ Балтеса и издавача Неча Попа, због чланка, у ком се — разуме се! — „погрђивала Угарска и дражило против Мађара“. Порота је прогласила оптужене за криве, и суд на основу тога осудио Балтеса на 4 месеца тамнице, а Попа на 200 фор. глобе. Осуђени су уложили ништовну жалбу.

Задарске Српкиње оснивају „Задругу“. Како из Задра јављају, покренуо је тамо владика Милаш мисао о оснивању „Добротворне Задруге Српкиња“, те је на први састанак дошло преко 30 српских матера и сеја. Задруга је узела себи за цел, да просветно-морално и материјално потакне млади српски нараштај на поштен рад и напредак, те ће почети радити, чим се њезини статути потврде. Тако Српкиње Задарке једним махом претекоше многе Српкиње у Хрватској и Славонији, које о оснивању задруга снују већ и две и три године.

Угурсузлук. Ноћу када се обично сва зликовачка и срамна дела извршују, дошуњала се кукавички нека помађарена балавадија, којој је врана шовинизма већ одавна мозак попила, те је истакла на српском крсту на пијаци црни барјак и прилепила на крст Кошутову слику, вређајући тиме најосетљивије осећаје Срба, јер су око тога места 1848 године од тадашњих бунтовних Мађара стрељани Срби. У јутру су ти знаци шовинистичког угурсузлука од полиције скинути. Срећа је што ту дерлад нису видели свесни грађани Срби, јер би јој за цело достојно испрашили шовинистичке турове.

Усташа од једанаест година. Коловође код устанка у Сицилији и Маса-Карари осуђени су до сада на укупно 345 године тешке тамнице пооштрене са постом и кулуком, а остали сукривци на укупно 325 година затвора. Међу последњима има адвоката, лечника, сељака, радника, жена и деце, а међу првима је један младић од 11 година, који ће као жесток усташа годину дана робовати.

Трговина.

Нови Сад, 19. марта. Пшеница прве каквоће 7 ф. 10—— н. Пшеница средња 6 ф. 50—80 н. Пшеница лакша роба 6 ф. 50 н. Наполица 6 ф. 20—30 н. Јечам 6 фор. 20—— нов. Зоб 7 фор. — н. Нови у зрну кукуруз 4 ф. 50—80 н. Маст 48 фор. Сланина сува 50 ф., дебела паљена 54 ф. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки . 43 н
„ средњи . . . 40 н.
„ лаки . . . . 36—38 н.
Све од 1 килограма.
Теоци . 8—20 ф. по комаду.
Јагњци . 5—12 ф. по пару.
Овци . . 7—12 ф. „

*

Стање воде под Новим Садом.

18. марта било је 2·01 мет. а 19. марта је било 1·92 мет.

*

Штајнбрух. Извештај са свињског трга од 23. до 30. марта по рим. од трговца г. Косте Брашована.

Тенденција у трговини слаба.

Недељне просечне цене: Мађарска сортирана роба 320—380 кила тешки 53—54 новч., 280 до 300 кила тешки 50—51 новч., матори преко 300 кила тешки 50—51 нов., сеоски (Bauernwaare) 48 до 50 н., српски 47—50 нов., од килограма, одрачунавајући 45 кила на живот по пару и 4% рабата.

Овд. штанд: од 23. марта преостало 152.990 комада.

Дотерано: из унутрашњости . . .	10303	„
„ Србије	3297	„
„ Влашке	—	„
„ других земаља . . .	136[illegible]0	„
Отерано: за будимпештански обрт (I—X. срез)	3105	„
за унутрашњост	270	„
„ Беч	761	„
„ Аустријске државе . . .	1721	„
„ Немачку	4595	„
„ друге земље	—	„
„ сапунџиницу	70	„
Остаје штанд	156068	комада

*

Будимпешта. Недељни извештај комисионе трговине рогате марве и оваца Морица Бауера и сина.

Рогата марва. Вашар од 17. (29.) марта. Догон: 2150 комада и то: 1314 ком. мађарских волова, 394 ком. мађар. крава, 150 ком. српских волова, 4 ком. српских крава, 12 ком. бивола, 91 ком. бикова, 185 ком. теглећих волова, накнадног догона нема.

Ма да је догон мали био, вашар је био ипак тром Цене остале непромењене.

Цене су биле оваке: Дебели волови, добре каквоће 27—30 ф. по метерцентн са одузимањем на живот 31 и по кгр. Волови са паше боље каквоће 24—25½ ф. лошије каквоће 22—24 ф. Српски волови 22—29 ф. Краве 23—29 ф. Бикови 22—28½ фор. Биволи 17—20 фор. Све од мет. центе.

Овци. Вашар од 15. (27.) марта. Догоњено: 449 комада.

Вашар био непромењен.

Шкопци 14—20 фор. слабији 9—13 ф. по пару, изузимајући тежину 18—23 кгр. по — н. од киле на живот. Овце јагњенице 9—13 ф. по пару.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи
од 18. (30.) марта.

Дукати — — — — — —	5 ф. 88 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф. 88 н.
Угарска златна рента — — —	118 ф. — н.
Аустријска златна рента — —	119 ф. 50 н.
Угарска крунска рента — —	94 ф. 90 н.
Аустријска крунска рента — —	— ф. — н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	60 ф. 60 н.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Спремио сам за штампу књигу

ПРАКТИЧНО КОЊАРСТВО.

Садржај књиге нека обележи њена подела: Први део: Основни појмови из анатомије и физиологије коња. Други део: Цењење коња по спољашности. Трећи део: Расе коња. Четврти део: Производња коња. Пети део: Храњење и нега коња. Шести део: Потков и поткивање. Седми део: Коњарници и заклони за коње. Осми део: Из коњског лекарства. Девети део: Обука коња за јахање и вожење. Десети део: Коњарске установе и законодавство у Србији. — И даљу поделу удесио сам с обзиром на што лакше разумевање и практичну употребу књиге.

Књига ће бити велика преко дванаест табака велике осмине, печатана на финој артији новим читким словима и богато илустрована.

Цена је књизи за претплатнике три динара или три круне, а за непретплатнике биће скупља. Ко скупи претплату на 10 књига и пошље новац, добиће на дар од писца, у знак захвалности, једанаесту књигу у нарочитом фином повезу. Претплату треба слати потписаноме или Српском пољопривредном друштву у Београду. (До 10 динара може се слати и у маркама).

Књигу ћу дати у рад, чим будем примио најпотребнију суму за осигурање трошкова на израду слика и брзо печатање дела. Зато, да би књига што пре изашла, молим пријатеље своје и струке, чијем је унапређењу намењена ова књига, да ме потпомогну што живљим скупљањем претплате. А шта ме је покренуло да напишем и издајем ово дело, кад се зна да стручне књиге код нас још не награђују труд писца, биће јасно кад поменем, да данас српски привредник не може нигде да купи на свом језику књигу, која би му пружила знања о рационалном коњарству, која су потребна како одгајивачу, тако и ономе, који држи само одрасле коње за разне своје потребе.

Београд, На дан прогласа краљевине 1894.

Душ. М. Спасић.
бив. управ. држ. ергеле.

ОГЛАСИ.

ОБЈАВА.

Овим се свима п. н. честичарима потписане задруге, до знања ставља, да према одлуци XXIV. редовне годишње главне скупштине држане 17. (29.) о. м. **делимак** за годину 1893. **по свакој честици 4 кола 10 ф. а по свакој честици 5 кола 5 ф. 50 н.** износи.

Делимак 4 кола исплаћиваће се члановима од 29. марта (10. априла) о. г. на заводској благајни; а делимак 5 кола, који по свакој честици:

за годину 1891. фор. 1.25 нов.
за годину 1892. фор. 3.50 нов.
за годину 1893. фор. 5.50 нов.
свега фор. 10.25 нов.

износи, уписује се у смислу §. 22. друштвених правила истима, као уплата за добро.

У НОВОМ САДУ из конституирајуће седнице држане 19. (31.) марта 1894.

УПРАВА
СРПСКЕ ЗАДРУГЕ ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ.

1—2

Шпецерајска и мешовите робе трговина

С. НЕНАДОВИЋА

У ИНЂИЈИ

потребује једног млађег помоћника. Ступање одмах. 2—2

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС.

Српска православна црквено-школска опћина у Новоме Саду издаваће у понедељак 21. марта (2. априла) о. г. из јутра у 8 сахати на Миланковићевом салашу; — 22. марта (3. априла) из јутра у 8 сахата на Камендину и Мртвољошу; — 23. марта (4. априла) из јутра у 8 сахати на Ченеју, житиште под кукурузе.

У случају непогодног времена, нова дражба ће се исписати.

Дражба ће се одржати на лицу места у заказано време, а услови се могу видити у црквеној општинској писарници, и на дан дражбе на пољу.

У Новоме Саду 14. (26.) марта 1894

Аркадије Марковић, књиговођа. 3—3 **П. Попадић,** потпредседник.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС.

Српска православна црквено-школска опћина у Новоме Саду, издаваће у недељу 27. марта (8. априла) после подне у 3 сата, кућу (у хлебарској улици) под бр. 864. стари (3. нови), један стан у дворишту у кући (главна улица) под бројем 30. стари (11. нов) на јавној дражби под најам на 3 године.

Дражба ће се одржати у опћинској писарници, где се плаћа парохијал (до саборне цркве), где су и услови на углед стављени.

У Новоме Саду, 14. (26.) марта 1894

Аркадије Марковић, књиговођа. 3—3 **П. Попадић,** потпредседник.

5—10 фор. дневно

сигурна заслуга без капитала и без ризике, пружамо свакоме који се прими продавања законом одобрених лозова и државни папира. Понуде на адресу: „Lose“ ad Annonc-Exped. J. Danneberg Wien I. Wollzeile 19. 2—6

НЕСТАЛО ЈЕ

разлике између сиротог и богатог од како моја фабрика експортира штофове да сваки 3 метера и 10 цм. Бринског штофа за читаво одело мушко за 4 фор. 25 нов. добити може. Само треба да то купи па да се увери о добром квалитету тога штофа Коме се штоф не допада прима се натраг и враћа му се новац. Код поруџбине треба само означити боју и дал загаситу из отворену.

2—10 **Бернхард Тихо, Брин.**

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889.

101 56

Одликован медаљом за оцене на светској изложби у Чикагу.

ПОЗИВ
НА
РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ
ПРВЕ ЗАДРУГЕ СРБА ШАЈКАША ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ У ЖАБЉУ

која ће се држати у петак 6. априла 1894. у 2 сахата после подне у друштвеним просторијама.

ПРЕДМЕТИ:

1. Поднашање годишњег рачуна за годину 1893. са извештајем управе и надворног одбора.
2. Давање опросница управи и надворном одбору и предлог за одлуку о подели делимка.
3. Попуна надворног одбора.
4. Извршење §. 11. задружних правила.
5. Одређивање годишње плаће књиговођи.
6. Избор 5 чланова за оверовљење скупштинског записника.

У ЖАБЉУ, 7. фебруара 1894. године. **УПРАВА.**

X. РАЧУНСКИ ИЗВЕШТАЈ
ПРВЕ ЗАДРУГЕ СРБА ШАЈКАША ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ У ЖАБЉУ
ЗА ГОДИНУ 1893.

Стање завода од године 1893

ИМОВИНА.	фор.	нов.	ДУГОВИ.	фор.	нов
У готовини	639	47	На редовне честице 3-ћег кола . . .	15882	
У обвезницама од зајма на „Соле“ .	39249	12	На редовне збрис. честице 1-ог кола	14	57
У обвезницама од зајма на „Прима“	9128	—	На редовне збрис. честице 2-гог кола	63	43
У предујму на честичарске књижице	4068	91	На редовне збрис. честице 3-ћег кола	197	92
У предујму на залоге	86	—	На редовне камате по истима . . .	25	22
У вредности намештаја	147	20	На улоге на књижице	16243	67
У вредности утензилија	47	90	Зајмова	5700	—
			10% пристојбе државне неисплаћене	47	64
			На редовне ре-ескомт меница	9744	—
			На редовни делимак од прошле год. .	2804	72
			Резервног фонда 3-ћег кола	468	—
			Чиста хасна: 10% рез. фонду 217·04		
			20% тант. управи 434·08		
			70% за дел. III. к. 1519·31	2170	43
	53361	60		53361	60

Рачун добитка и губитка од год 1893.

ИЗЛАЗ	фор.	нов.	УЛАЗ	фор.	нов.
На рачун државне порезе	265	99	Од рачуна редовне камате на „Соле“	2901	80
На рачун станарине	100	—	Од рачуна редов. камате на „Прима“	542	51
На рачун плате	653	32	Од рачуна редовне камате предујмова	188	69
На рачун административних трошкова	114	09	Од рачуна закашњине	282	64
На рачун 10 проц. отписа	21	72	Од рачуна затезне камате	35	70
На рачун камате по улози исплаћене	48	06	Од рачуна штампе	604	20
На рачун камате капитализоване . .	912	78	Од рачуна писарине	677	35
На рачун пристојбе на испл. улог кам.	4	90	Од рачуна разних уписнина књиж. .	8	90
На рачун пристојбе биљеговине . .	57	15			
На рачун пристојбе поштарине . . .	1	68			
На рачун камате по зајмови	261	77			
На рачун камате по ре-ескомт . . .	570	68			
На рачун камате на збрис. честице .	8	77			
За изравнање као чиста хасна . . .	2170	43			
	5191	29		5191	29

У ЖАБЉУ 27. фебруара 1894. године.

За управу:
Тодор Милошев, с. р.
председник.

За књиговодство:
Светозар Соколовић, с. р.
привр. књиговођа.

Прегледано и сравњено са главном и споредним књигама и пронађено за сугласно,
У ЖАБЉУ 3. марта 1894. године.

НАДЗОРНИЦИ:

Аркадија Папић, с. р. **Јулиус Гутман,** с. р. **Игњат Секицки,** с. р.

Власник: Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Милан Поповић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.